

Εξομολόγηση στο Άγιο Όρος ή από Αγιορείτες εκτός του Αγίου Όρους

[Ορθοδοξία και Ορθοπραξία](#) / [Θεολογία και Ζωή](#) / [Ορθόδοξη πίστη](#)

Το Άγιο Όρος αποτελεί μια μεγάλη Σχολή Πνευματικής Πατρότητας και κοιτίδα μεγάλων πνευματικών συμβούλων και γερόντων, που εκπαιδεύει και αναδεικνύει συνεχώς καθηγητές στην υπηρεσία των πιστών και του Γένους[1].

Η φήμη που (δικαίως και ακουσίως) γνώρισαν πολλές σύγχρονες αγιασμένες μορφές οδηγούν κάποιους προσκυνητές στην αναζήτηση γέροντα, που θα τους καθοδηγήσει ως πνευματικός οδηγός και ως εξομολόγος. Ένας γέροντας έχει βοηθηθεί από άλλον γέροντα και αντίστοιχα μπορεί να βοηθήσει. Έχει μάθει να προσεύχεται και μπορεί να διδάξει την προσευχή. Δεν είναι απαραίτητο να είναι ιερέας, καθώς και ένας απλός μοναχός ο οποίος έχει λάβει αγιοπνευματική χάρη μπορεί να γίνει οδηγός των πιστών προσκυνητών.

Στο μυστήριο της Ιεράς εξομολόγησης, οι προσκυνητές του Αγίου Όρους προσέρχονται εθελούσια και επιστρέφουν στα σπίτια τους ανακαινισμένοι και μεταμορφωμένοι από τη χάρη του Θεού. Με αυτόν τον τρόπο, δίνεται η δυνατότητα σε προσκυνητές που είναι αδιάφοροι να αποκτήσουν μία άλλη προοπτική ζωής και να γνωρίσουν τη διάσταση του αιωνίου[2], καθώς δεν είναι λίγοι οι προσκυνητές οι οποίοι πήραν την απόφαση να εξομολογηθούν για πρώτη φορά στη ζωή τους ευρισκόμενοι στο Άγιο Όρος συνεπαρμένοι από το κλίμα αγιότητας που επικρατεί. Σε αυτό πολλές φορές σημαντικό ρόλο παίζει και η προσωπικότητα του μοναχού που θα αντικρίσει ο προσκυνητής ή η «οσιακή του φυσιογνωμία».

Τέτοιες προσωπικότητες υπάρχουν σε κάθε εποχή στο Άγιο Όρος. Ένα παράδειγμα των χαρακτηριστικών που προαναφέρθηκαν βρίσκουν την εκπλήρωσή τους στο πρόσωπο ενός ανθρώπου που ασκήτευσε στο Άγιο Όρος έως τις αρχές του 20ου αιώνα. Το πρόσωπο αυτό είναι ο Σάββας ο Πνευματικός ή Σάββας ο Μικραγιαννανίτης (†1908). Ο παπά Σάββας ήταν μία μορφή διακριτικού εξομολόγου στον οποίο έβρισκαν πνευματική ανάπαυση πλήθος μοναχών, λαϊκών[3] και ιερέων. Καταξιώθηκε ως μέγας ασκητής και ως ασύγκριτος εξομολόγος και καθοδηγητής ψυχών, με τη φήμη του ως πνευματικού να φτάνει στα πέρατα της Ορθοδοξίας. «Δια το ευσυμπάθητων και το επιεικές προς τους εξομολογούμενους ονομάζετω «Ο Χρυσόστομος εν τοις Πνευματικοίς[4]», διότι είχε τα χαρίσματα που αναζητά οποιοσδήποτε να βρει σε έναν πνευματοφόρο αγιορείτη. Όσοι τον πλησίαζαν για συζήτηση ή για συμβουλή γέμιζαν έκπληξη αντιλαμβανόμενοι ότι με το βλέμμα του διάβαζε τις μυστικές τους σκέψεις, έφερνε στην επιφάνεια τις κρυφές τους αμαρτίες και τους υπενθύμιζε ξεχασμένα και ανεξομολόγητα αμαρτήματα, ενώ προέβλεπε και το τι τους επιφυλάσσει το μέλλον. Ο παπά Σάββας φώτιζε τον επισκέπτη του με επίθεση καλοσύνης, εγκαρδιότητας, αγάπης και χαράς, καθώς ένα συνοφρυωμένο πρόσωπο δεν μπορεί να αποτελέσει έναν θεραπευτή ψυχών, ενώ στην προσπάθειά του να εκμαιεύσει τα αμαρτήματα του εξομολογούμενου δεν δίσταζε να κατεβάσει τον εαυτό του στο ίδιο επίπεδο με τον εξομολογούμενο, δίνοντάς του την εντύπωση πως έχει

υποπέσει στο ίδιο αμάρτημα[5].

Διάδοχος του παπά-Σάββα του Πνευματικού θεωρείται ο παπά-Ιγνάτιος ο Πνευματικός, ο οποίος δημιουργούσε μία αλησμόνητη πνευματική εμπειρία στον εξομολογούμενο και τότε βίωνε μια ατμόσφαιρα όπου το Θεϊόν έκανε αισθητή την παρουσία του κάνοντας πολλούς μοναχούς να μιλούν για τον φωτισμό που είχε από το Άγιο Πνεύμα[6]. Αντίστοιχης φυσιογνωμίας και αρετών στον τομέα της εξομολόγησης και στην ικανότητα να αναπαύει τον εξομολογούμενο, είχε και ο διατελέσας ηγούμενος της Ιεράς Μονής Κωνσταμονίτου, ο Φιλάρετος ο Κωνσταμονίτης (1890-1963), του οποίου η φήμη είχε εξαπλωθεί μέχρι την Αυστραλία, μιας και είχε τις ικανότητες της διάκρισης και της διορατικότητας, ικανότητες τις οποίες πάντρευε αρμονικά με την πραότητα, το προορατικό χάρισμα και την ηθική ακεραιότητα που περιγράφονται στον βίο του[7].

Τέτοιες προσωπικότητες στον τομέα της εξομολόγησης ουδέποτε εξέλειψαν από το Άγιο Όρος. Πλέον στα σύγχρονα χρόνια ο Γέροντας Αιμιλιανός ο Σιμωνοπετρίτης, εκτός από τη χαρά και την αγάπη που εξέπεμπε προς τα πνευματικά του παιδιά κατά την εξομολόγηση, προσπάθησε να ενώσει το Άγιο Όρος με τον κόσμο, καθιστώντας τους μοναχούς και τους λαϊκούς πνευματικά αδέρφια, καθώς δεν ξεχώριζε τα πνευματικά του παιδιά σε πρωταθλητές και δευτεραθλητές μιας και ήξερε να μοιράζει την αγάπη του εξίσου[8].

Αυτά είναι κάποια από τα στοιχεία που επιζητούν και βρίσκουν οι εξομολογούμενοι στο Άγιο Όρος και οι αγιορείτες μοναχοί, με την ποιμαντική τους μέριμνα, φροντίζουν ώστε να μην είναι προνόμιο μόνο όσων έχουν τη δυνατότητα να επισκεφθούν τις Μονές του Όρους, αλλά και του κόσμου που βρίσκεται εκτός του Άθωνα.

Για αυτό το λόγο, πολλοί αγιορείτες πραγματοποιούν εξόδους εκ του Αγίου Όρους[9], δίνοντας τη δυνατότητα να διατηρηθεί η επαφή με τα πνευματικά τους παιδιά που ξεκίνησαν την πνευματική ζωή στο Άγιο Όρος με την ευκαιρία κάποιας προσκυνηματικής επίσκεψης, ή σε γυναίκες (που μπορεί να αποτελούν και ανδρόγυνο με κάποιον προσκυνητή) να εξομολογηθούν σε αγιορείτη μοναχό και να λάβουν την πνευματική ευλογία και σοφία που πηγάζει από το Όρος.

Οι «εξορμήσεις» αυτές πραγματοποιούνται συνήθως κατόπιν πρόσκλησης από κάποιον Μητροπολίτη[10], με αφορμή κάποια μεγάλη εορτή που δίνει την ευκαιρία για εξομολόγηση και ιδιαίτερα σε περιοχές όπου υπάρχει έλλειψη ιερέων, συνήθως κάποια χωριά με μικρό πληθυσμό.

Οι «εξορμήσεις» αυτές δεν περιορίζονται για την εξομολόγηση μόνο των λαϊκών, αλλά επεκτείνονται και σε ιερείς και σε μοναχούς μοναστηριών εκτός Αγίου Όρους, τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό, δίνοντας τη δυνατότητα στους Έλληνες του εξωτερικού να κρατήσουν ζωντανή τη σχέση τους κατά πρώτο λόγο με την πίστη και κατά δεύτερον με την πατρίδα.

Τέλος, δεν απουσιάζουν περιπτώσεις επισκόπων που ζητούν συμβουλές από αγιορείτες μοναχούς ενώ και πολλές γυναικείες μοναστικές αδελφότητες καθοδηγούνται από γέροντες του Αγίου Όρους[11]. Ως τέτοια παραδείγματα μπορούμε να αναφέρουμε την οργάνωση από τον Όσιο Παΐσιο, του κοινοβίου της γυναικείας Μονής του Ιωάννη του Θεολόγου στη Σουρωτή Θεσσαλονίκης[12], τον γέροντα Γεώργιο Καψάνη ο οποίος παρά τις ασθένειές του εξομολογούσε την γυναικεία αδελφότητα της Ιεράς Μονής του Αγίου Ιωάννη Προδρόμου «του Μακρινού»[13], και τον Γέροντα Εφραίμ, προηγούμενο της Ιεράς Μονής Φιλοθέου, ο οποίος αποτελούσε πνευματικό οδηγό των γυναικείων μοναστηριών της Παναγίας της Οδηγήτριας στην Πορταριά του Βόλου, του Αρχαγγέλου Μιχαήλ στη Θάσο, και του Τιμίου Προδρόμου στις Σέρρες[14] στον ελλαδικό χώρο, ενώ αποτελούσε και τον πνευματικό οδηγό των δεκαεννέα μοναστηριών που έχει ιδρύσει στη Βόρεια Αμερική (τα οποία θα μελετήσουμε στο κεφάλαιο «Το Άγιο Όρος στην οικουμένη δια των μετοχίων και των αγιορειτών»).

Προβλήματα που μπορεί να προκύψουν

Παρότι η μακρά συμβουλευτική παράδοση πνευματικής καθοδήγησης του Αγίου Όρους αποτελεί εγγύηση, είναι πιθανό να προκύψουν προβλήματα και αστοχίες στη σχέση μεταξύ αγιορείτη μοναχού εξομολόγου και εξομολογούμενου.

Αρχικά, προσπαθώντας να τα εντοπίσουμε, μπορούμε να πούμε ότι ένα αίτιο για την προσφυγή ενός προσκυνητή στην εξομολόγηση σε κάποιον μοναχό, είναι η ενδεχομένως εσφαλμένη άποψη ότι ο μοναχός και ιδιαίτερα ο αγιορείτης, είναι εξ' ορισμού «αγιότερος» και «ορθότερος» από κάποιον ιερέα που ζει εκτός Αγίου Όρους. Σε αυτό το πλαίσιο αντιλήψεων συμβαδίζει και η άποψη ότι στο Άγιο Όρος εξασφαλίζεται ο μέγιστος βαθμός εχεμύθειας σε σχέση με τον ιερέα της πόλης ή του χωριού επειδή είναι σχετικά αποκομμένο και απομακρυσμένο, απόψεις που

ασφαλώς και δεν είναι ορθές, αλλά οδηγούν πολλές φορές και σε προβληματικές καταστάσεις.

Λαμβανομένου υπόψιν ότι η εξομολόγηση είναι ένα επαναλαμβανόμενο μυστήριο, γιατί είναι συνεχής θεραπεία αρρωστημάτων[15] που αποκτούν τα μέλη της Εκκλησίας και χρίζουν ιάσεως, μπορούμε να πούμε ότι τα προβλήματα ξεκινούν από την απόσταση που έχει ο κάθε προσκυνητής από το Άγιο Όρος. Ο προσκυνητής μπορεί να είναι από οποιοδήποτε σημείο της Ελλάδας ή του κόσμου με αποτέλεσμα η πρόσβαση στο Άγιο Όρος να έχει την ανάλογη δυσκολία. Αποτέλεσμα αυτού είναι είτε η αλλαγή του πνευματικού είτε η εξομολόγηση σε πολύ αραιά διαστήματα.

Η σχέση μεταξύ μοναχού-πνευματικού και προσκυνητή πρέπει να γίνει με διάκριση και προσοχή καθώς πολλές φορές οι κοσμικοί προσκυνητές θέλοντας να μιμηθούν την άσκηση και την υπακοή των μοναχών οδηγούνται σε αστοχίες οι οποίες τελικά περισσότερο βλάπτουν παρά ωφελούν την πνευματική τους ζωή. Η υπακοή αποτελεί σπουδαία αρετή της μοναχικής ζωής και βάση για πνευματική τελείωση του μοναχού, στα πλαίσια όμως των υποσχέσεων που δόθηκαν κατά τη μοναχική κουρά, γεγονός που δεν ισχύει για τους κοσμικούς.

Η υπακοή του κοσμικού προς το θέλημα του Θεού δεν μπορεί να ταυτίζεται με την υπακοή του μοναχού, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι υπάρχουν πολλά είδη υπακοής, αλλά υφίσταται διαφορετική μεθοδολογία. Η εφαρμογή της μοναστικής μεθοδολογίας στην άσκηση της υπακοής των κοσμικών μπορεί να δημιουργήσει σοβαρά πνευματικά προβλήματα καθώς και να καλλιεργήσει ατολμία, εξάρτηση από τον πνευματικό, ανελευθερία και κοινωνική φοβία σε αντίθεση με τον μοναχό ο οποίος σε καθημερινή βάση μπορεί να ερωτά και να συμβουλευέται από τον πνευματικό της μονής, έχοντας αναπτύξει το επίπεδο των διαπροσωπικών του σχέσεων με αυτόν.

Η μεθοδολογία της μοναχικής υπακοής δεν είναι σωστό να μεταφέρεται εντός της οικογένειας, καθώς η φύση των προβλημάτων σε αυτήν είναι ιδιαίτερη. Από την άλλη πλευρά δεν θα πρέπει να μεταφέρεται η μεθοδολογία των κοσμικών στη μοναστική ζωή καθώς είναι δυνατό να δημιουργήσει χαλάρωση και αναταραχή και στην ουσία να ανατρέψει τον λόγο που ο μοναχός φεύγει από τον κόσμο, δηλαδή την απάρνηση του κοσμικού φρονήματος[16].

Προβλήματα μπορούν να προκύψουν και στο θέμα της άσκησης, καθώς η τήρηση του μοναχικού κανόνα, που περιλαμβάνει την πολύωρη προσευχή και την αυστηρή νηστεία[17], αν επιχειρηθεί να μεταφερθεί στην οικογενειακή ζωή, είναι πολύ πιθανόν να δημιουργήσει είτε λειτουργικά προβλήματα, είτε προβλήματα αντιπαράθεσης από τα μέλη τα οποία θεωρούν ιδιαίτερα ασκητικό τον τρόπο

ζωής καθώς δεν δύνανται να ακολουθήσουν την υπακοή που ακολουθεί το μέλος της οικογένειας που βρίσκεται σε εξάρτηση με τον πνευματικό-μοναχό. Επίσης, ασυμβατότητα, και συνεπώς πρόβλημα, μπορεί να προκύψει εντός της οικογενειακής ζωής από τα τυχόν επιτίμια που μπορεί να ορίσει ο μοναχός. Αν αυτά είναι στο πνεύμα και τη φιλοσοφία της μοναχικής ζωής ώστε να επέλθει η μετάνοια, είναι πολύ πιθανόν και σε αυτό το σημείο να προκύψει πρόβλημα εντός της οικογενειακής ζωής. Συμπερασματικά, η άσκηση πρέπει να είναι σε πνεύμα ελευθερίας και όχι καταπίεσης, αγάπης προς τον Θεό και τον συνάνθρωπο και απαλλαγμένη από κάθε νοσηρή εξάρτηση κι έπαρση[18].

Τέλος, προβληματική μπορεί να εξελιχθεί η αμφίδρομη αυτή σχέση εξομολόγου και εξομολογούμενου, από την πλευρά του μοναχού, καθώς η συνεχής ενασχόληση με τα προβλήματα των ανθρώπων εκτός του Αγίου Όρους και η συναναστροφή μαζί τους είναι δυνατό να αλλοιώσουν το μοναστικό και ησυχαστικό του φρόνημα, καθώς μπορεί να μεταβάλουν τον τρόπο με τον οποίο σκέπτεται και αντιμετωπίζει τα προβλήματα και να γίνει προσαρμοστικός απέναντι στην κοσμικότητα.

Παραπομπές:

[1] Αλέξανδρου Σταυρόπουλου, Εισαγωγή στην Ορθόδοξη συμβουλευτική Ποιμαντική, χ.ο., Αθήνα 1985, σελ. 37.

[2] Ο.π., Μιχαήλ Τρίτος, Η πνευματική ακτινοβολία του Αγίου Όρους, σ. 4-5.

[3] Ιωακείμ Σπετσιέρη (Αρχιμ.), Απομνημονεύματα. Άγιον Όρος - Ιεροσόλυμα, Έκδοση Ιερών Κελίων Σύναξις των Αγίων Αναργύρων, Νέα Σκήτη Αγίου Όρους 1998, σ. 47.

[4] Γαβριήλ Διονυσιάτου (καθηγουμένου), Λαυσαϊκόντου Αγίου Όρους, Εκδοτικός Οίκος Σωτ. Σχοινά, Βόλος 1953, σ. 37.

[5] Ο.π., Χερουβείμ (Αρχιμ.), Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές. Σάββας ο Πνευματικός, σ. 51-52.

[6] Ο.π., Χερουβείμ (Αρχιμ.), Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές. Ιγνάτιος ο Πνευματικός, σ. 57-58.

[7] Ο.π., α.σ., Σύγχρονες αγιορείτικες μορφές, Φιλάρετος Κωσταμονίτης, σ. 74-78.

[8] Χαρίλαου Παπαγεωργίου (Πρωτοπ.), Ο θεολόγος της πνευματικής πατρότητας Γέροντας Αιμιλιανός Σιμωνοπετρίτης, Απομαγνητοφώνηση από συνέντευξη στην «Πεμπουσία», <https://www.pemptousia.gr/video/gerontas-emilianos-ke-rnevmatiki-patrotita/>, ανακτήθηκε την 24/06/2019.

[9] Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί ο γέροντας Εφραίμ, προηγούμενος της Ιεράς Μονής Φιλοθέου του Αγίου Όρους, ο οποίος συνήθιζε να περνάει περίπου τρεις μήνες τον χρόνο έξω από το Άγιο Όρος, με σκοπό να επισκέπτεται μοναστήρια, να εξομολογεί λαϊκούς αποκτώντας εκατοντάδες αν όχι χιλιάδες πνευματικά τέκνα βλ. JoshuaStintEdwards (π. Γρηγόριος Έντουαρντς), Διακονία και

μαρτυρία κατά τον Απ. Παύλο και η σύγχρονη χριστιανική Ορθόδοξη μαρτυρία στην Βόρεια Αμερική, Διατριβή επι διδακτορία υποβληθείσα στο Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ., Θεσσαλονίκη 2012, σ. 205.

[10] βλ. ενδεικτική περίπτωση: Εξομολόγηση από τον Αγιορείτη Ιερομόναχο Φιλήμονα στην Κομοτηνή, <https://inkomotini.news/> - ανακτήθηκε την 28/01/2019, Ομοίως και στο Λασίθι: Εξομολόγηση στην Ναό Αγίας Φωτεινής από μοναχό του Αγίου Όρους <https://radiolasithi.gr/exomologisi-stin-nao-agias-foteinis-aro-monachou-agiou-orou/> - ανακτήθηκε την 29/01/2019.

[11] Ό.π., Αλέξανδρου Σταυρόπουλου, Εισαγωγή στην Ορθόδοξη συμβουλευτική Ποιμαντική, σελ. 37-39.

[12] Ό.π., Φιλοθέης (Μοναχής), Γέροντος Παΐσιου Αγιορείτου Λόγοι Α' - Με πόνο και αγάπη για τον σύγχρονο άνθρωπο, σελ. 14-15.

[13] Ό.π., Στέφανος Δημόπουλος, Άγιον Όρος Χώρα Ζώντων, σ. 99-100.

[14] Ό.π., JoshuaStantEdwards (π. Γρηγόριος Έντουαρντς), Διακονία και μαρτυρία κατά τον Απ. Παύλο και η σύγχρονη χριστιανική Ορθόδοξη μαρτυρία στην Βόρεια Αμερική, σ. 204.

[15] Νίκου Ματσούκα, Δογματική και συμβολική θεολογία Β, Έκθεση της Ορθόδοξης πίστης σε αντιπαράθεση με τη δυτική χριστιανοσύνη, Εκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2010, σελ. 493-494.

[16] Ό.π., Γεωργίου Ι. Μαντζαρίδη, Χριστιανική Ηθική II, σ. 210.

[17] «Η μοναχική διατροφή είναι λιτή και βασίζεται συνήθως στον άρτο, το λάδι, τον οίνο, τις ελιές, τα λαχανικά και τα φρούτα. Αντί για κρέας (το οποίο απαγορεύεται) καταναλώνουν ψάρια, κυρίως κατά τις μεγάλες εορτές. Τα γεύματά τους είναι συνήθως δύο την ημέρα, αλλά κατά τη διάρκεια των νηστειών έχουν μονοφαγία και καταλύουν λάδι μόνο το Σάββατο και την Κυριακή». βλ. Ό.π., Ιωακείμ Παπάγγελου, Σύντομη θεώρηση της Αγιορείτικης Ιστορίας και του Αγιορείτικου καθημερινού βίου στο Οδοιπορικό στο Άγιο Όρος. Τόπος, χρόνος άνθρωπος, σελ. 56.

[18] Ό.π., Μωυσής μοναχός Αγιορείτης, Άγιον Όρος και κόσμος, σ. 36-37.

Πηγή: pemptousia.gr